

УДК: 378.016:78:004

Солдатенко Олександр Ігорович,
аспірант Чернігівського національного педагогічного
університету імені Т. Г. Шевченка

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ШКІЛ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Аналіз теоретичних джерел з проблеми підготовки майбутніх учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання дозволив зробити висновок про багатовекторність поглядів вчених на структуру складних здібностей, шляхи їх розвитку. Варто зазначити, що готовність студентів до розвитку музичних здібностей учнів-гітаристів шкіл естетичного виховання розкривається нами через сформованість відповідних компетентностей, які в поєднанні з професійно-важливими якостями особистості необхідні для майбутньої професії.

Зокрема, К. Дурай-Новаковська наголошує на тому, що професійна готовність виступає усвідомленням високої ролі соціальної відповідальності, прагнення активно виконувати професійну задачу, установку на реалізацію знань, вмінь та якостей особистості [1]. До складу готовності можуть входити різні компоненти, такі як *мотиваційний* – виражається у наявності потреби успішно виконувати поставлену задачу, інтересі до об'єкту діяльності, способах її здійснення, прагнення до успіху; *орієнтаційний* – включає знання та уявлення про особливості та умови діяльності; *операціональний* – передбачає володіння способами та прийомами діяльності, вміннями та навичками; *вольовий* – характеризує внутрішню потребу в управлінні діями; *оціночний* – передбачає самооцінку своєї підготовленості і відповідності процесу розв'язання професійних задач встановленим зразкам [2].

Підготовка майбутнього вчителя музики та формування у нього компетентностей щодо розвитку музичних здібностей учнів, була представлена нами у виді певної структурно-функціональної моделі, що вміщує в собі: цілі навчання, принципи, засоби, методи, педагогічні технології, компоненти та ін. [3].

Визначаючи критерії та показники готовності майбутніх вчителів шкіл естетичного виховання до розвитку музичних здібностей учнів, ми враховували їх об'єктивність, валідність, можливість оцінювання.

Оцінювання формування готовності майбутніх учителів до розвитку музичних здібностей учнів-гітаристів шкіл естетичного виховання ми здійснювали за допомогою спостереження, тестів, виконання творчих завдань, результатів концертно-виконавської та музично-творчої діяльності.

Педагогічними умовами, необхідними для формування готовності майбутніх учителів виступали такі, як розвиток: різних видів музичного мислення; виконавської техніки; рефлексії (акомпанемент, імпровізація, підбір мелодії на слух, складання мелодії до тексту), а також побудова музичних тем, мелодій, варіацій та ін.

Ці вихідні позиції сприяли реалізації нашої структурно-функціональної моделі, визначенню ефективності запропонованої системи педагогічних умов та виявленню готовності студентів до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання.

На всіх етапах експерименту здійснювався постійний контроль за формуванням готовності майбутніх учителів музики за допомогою системи методів, що поєднують в собі вивчення музичної теорії з практикою її застосування. При тому, опора робилася на такі дидактичні принципи, як поетапність, систематичність, послідовність та доступність. Для розвитку творчого мислення, розширення кругозору ми зверталися до методу порівняння. Предметом такого порівняння служили різні музичні інтерпретації одного і того ж тексту, сюжету, художнього образу та ін., що дозволяло спрямовувати увагу

студентів на оригінальність при втіленні творчих задумів. Метод реконструкції музичного твору сприяв розкриттю логіки процесу творчості через особливості мелодійної побудови, ладової та ритмічної структури, гармонії, фактури і форми музичного твору.

Основним методом формування готовності студентів до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання стало застосування системи творчих завдань на твори вокальної та інструментальної музики. Спочатку пропонувалися регламентовані завдання і лише потім студенти переходили до творчих, що потребували освоєння елементів виконавської техніки. Розвитку творчої уяви сприяв метод імпровізації ескізу музичного твору й метод спільної імпровізації педагога і студента, побудовані на основі інструментальних і різних варіантів ритмічних та вокальних імпровізацій з постановкою чітких цілей та конкретних завдань.

Для активного залучення студентів до навчальної діяльності, було використано методичний потенціал рефлексії, коли вони висловлювали своє критичне ставлення до форм і методів проведення занять, розвивали аналітичні здібності, вчилися сприяти творчому самовдосконаленню учнів, залученню їх до різних видів діяльності. Значна роль відводилася діяльності викладача, який власним прикладом демонстрував студентам доцільні методи та прийоми вирішення поставлених завдань для досягнення мети заняття.

Також, увага приділялася розширенню музичного багажу студентів, ознайомленню їх з педагогічними методами роботи з учнями, що дозволяють впроваджувати індивідуальні та групові форми роботи, організовувати повноцінну самостійну роботу.

У процесі констатуючого і формуючого етапів експерименту були сформульовані завдання на виявлення мотивації майбутніх учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів; визначення рівнів підготовки студентів та їх готовності до розвитку музичних здібностей учнів. Аналіз результатів констатуючого і формуючого етапів експерименту виявив, що у студентів яскраво виражена мотивація до розвитку музичних здібностей учнів, що було відзначено близько 85% опитуваних студентів контрольної та експериментальної груп. Причому оволодіння блоками методик для діагностики музичних здібностей учнів, музично-дидактичним матеріалом, аранжуванням, досконалою грою на музичному інструменті тощо, впливало на підвищення почуття морального задоволення. Кореляція результатів констатуючого етапу та формуючого експерименту дозволила констатувати, що показники збільшилися у студентів експериментальних груп (з 54% на 85%) і покращилася у студентів контрольних груп (з 53% на 73%). На контрольному етапі було відзначено 23% відповідей студентів про здатність застосовувати методи та прийоми, що сприяють розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання. У порівнянні з контрольною групою, на етапі формуючого експерименту, де цей показник становив 42%, в експериментальній групі він склав 87%. Разом з тим, 93% студентів експериментальної групи вказали на те, що вони стали більш впевненими в собі, відзначили, що вільно почуваються на педагогічній практиці, оскільки можуть підбирати акомпанемент до пісень, користуватися комп'ютерними музичними програмами, здійснювати аранжування, грати на музичних інструментах, діагностувати музичні здібності учнів та створювати умови для їх розвитку.

Аналіз усного анкетного опитування студентів Чернігівського музичного училища ім. Л.М. Ревуцького відділення народних інструментів дозволив виявити три рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання за критеріями: володіння педагогічними знаннями; знання психології; музично-виконавська діяльність.

На констатувальному етапі експерименту рівень теоретичних знань та вмінь у студентів контрольної та експериментальної груп щодо: використання методів діагностики здібностей учнів; загальних та творчих здібностей учнів; умінь встановлювати зв'язки між складовими музичності та визначати сферу інтересів учнів, їх мотивацію до занять певним видом музичної діяльності; здатності оцінити досягнення учнів, визначати й розвивати їх музичні здібності та якості; вміння здійснювати

предметну діяльність, враховуючи основні особистісні якості учня (пам'ять; мелодійний, тембровий, динамічний і гармонійний музичний слух; почуття ритму, ладу; музична уява та музичні почуття; виконавські дані; здатність до музично-ігрової, пісенної імпровізації та ін.); вміння використовувати різні форми навчальної роботи учнів (групові, фронтальні, індивідуальні) та інше, був практично однаковий. Результативність запропонованої структурно-функціональної моделі було перевірено на основі співставлення рівнів сформованості готовності майбутніх вчителів музики до розвитку музичних здібностей учнів у студентів контрольної та експериментальної груп на початковому і кінцевому етапах формуючого експерименту. Отримані дані вказують на те, що середні дані коефіцієнтів сформованості професійної компетентності студентів на початковому етапі формуючого експерименту у студентів контрольної групи (0,64) та експериментальної групи (0,65) практично однакові, що вказує на однаковий базовий рівень. На завершальному етапі формуючого експерименту різниця коефіцієнтів становила на 0,09 більше в експериментальній групі від показників контрольної.

Перевірка висунутої гіпотези про те, що формування готовності у майбутніх вчителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання, в основі якої лежить розвиток компетентностей, підтвердилася з використанням критерію К. Пірсона (χ^2 -квдрат).

Формування готовності майбутніх учителів до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання не повинно обмежуватися часовими рамками перебування студентів у вищій, а усвідомлюватися ними як необхідність постійного самовдосконалення, мотивувати до розширення сфери інтересів, здобуття професійних знань, умінь, розвитку особистісних якостей.

Список використаних джерел:

1. Дурай-Новаковская М. Основы и закономерности процесса формирования профессиональной готовности к педагогической деятельности : автореф. дисс. ...доктора пед наук / М. Дурай-Новаковская . – М., 1983. – 32 с.
2. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. – Минск : Изд-во Бел. Ун-та, 1976. – 175 с.
3. Солдатенко О. І. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх учителів до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання /О. І. Солдатенко // Вісник ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка. – Серія: педагогічні науки. – Вип. 124. – 2015. – С. 225-229.